

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Щербан Марії Дмитрівни

«Розвиток кредитної кооперації в регіоні»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна
економіка

1. Актуальність теми дисертації

Однією із проблем функціонування економіки України є нерозвиненість фінансової інфраструктури, що обмежує процес трансформації заощаджень у інвестиції та гальмує економічне зростання. У вітчизняній економіці залучення діловими суб'єктами фінансових ресурсів є дорогим, що зумовлено, зокрема, низьким рівнем розвитку інституційних елементів фінансової інфраструктури, в тому числі небанківських фінансових інститутів. Тому особливого значення нині набуває як кількісне зростання фінансових посередників, так і підвищення ефективності їхньої діяльності; важливо розвивати не тільки банківські установи, а й небанківські фінансові інститути різних видів для забезпечення повноцінного функціонування фінансової інфраструктури, що слугуватиме запорукою економічного зростання.

У контексті забезпечення регіонального розвитку особливо важливу роль серед небанківських фінансових посередників відіграють кредитні спілки, традиційна ринкова ніша яких — соціальне кредитування та мікрокредитування. Значна частина кредитних спілок, особливо в сільській місцевості, діють у межах одного адміністративного району, направляючи акумульовані ресурси винятково на економічний і соціальний розвиток відповідної територіальної громади. При цьому, переважна більшість позичальників, що користуються послугами кредитних спілок, не є пріоритетною клієнтською базою для банків.

Сьогодні потрібно розглянути питання залучення місцевих фінансових ресурсів для регіонального розвитку, дати можливість кредитним спілкам надавати послуги по веденню рахунків і здійсненню платежів, обслуговувати платіжні карти, забезпечити доступ малого бізнесу й фермерів до фінансових послуг кредитних спілок. На жаль, закладена з 1993 року безсистемна модель розвитку кредитного руху так і не дозволила кредитним спілкам в Україні створити необхідну системну інфраструктуру, спрямовану на стабільну діяльність сектора як на рівні держави, так і на рівні регіонів.

Кредитна кооперація регіонів України розвивається автономно та безсистемно, характеризуючись істотним скороченням кількості охоплених нею та зростанням недовіри до неї з боку споживачів небанківських фінансових послуг, що і зазначено у «Концепції захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні». Особлива увага до цього сегменту регіональної економіки зростає в силу масового неповернення цими небанківськими фінансовими установами вкладів її членів. Удосконалення механізму кредитування проектів регіонального розвитку визначено однією із пріоритетних цілей реалізації Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року.

Вищезазначене вказує на те, що дисертаційну роботу Щербан М.Д., метою якої є обґрунтування і розробка теоретичних, методичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення функціонування кредитної кооперації в регіонах України, слід визнати актуальною, а її результати – такими, що заслуговують на увагу і подальше використання в практичній та науково-дослідній роботі.

Спектр задач, які визначено та вирішено в рамках проведених автором досліджень, дозволяє зробити висновок про досягнення поставленої мети дисертаційної роботи.

2. Новизна та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій

До нових результатів, отриманих автором, слід віднести наступні:

- розроблено методичне забезпечення щодо оцінки і прогнозування розвитку кредитних спілок в регіоні, реалізація якого на основі комплексного і системного підходів дозволила провести діагностику ефективності функціонування та розвитку кредитних кооперативів регіонів України, врахування якого в системі стратегічного планування та управління забезпечить необхідний для сталого функціонування регіонів рівень економічного зростання;

- удосконалено методичний підхід щодо рейтингової оцінки розвитку кредитних спілок в регіоні, який, на відміну від існуючих, є інструментарієм для вибору кредитної та інвестиційної стратегії з метою оптимізації фінансових результатів діяльності кредитної спілки, а також слугує базисом для визначення рівня диференціації розвитку кредитної кооперації в регіонах України;

- удосконалено методичний інструментарій щодо прогнозування розвитку кредитних спілок в регіоні, заснований на застосуванні апарату екстраполяції тенденцій, що дозволило визначити прогнозні зміни показників кредитної кооперації та розробити напрямки активізації її економічного розвитку;

- удосконалено порядок проведення просторово-динамічної багаторівневої оцінки функціонування і розвитку кредитної кооперації, яка на основі використання компаративного аналізу дала можливість провести комплексну і локальну діагностику діяльності кредитних спілок в національному, регіональному, мікроекономічному масштабі і тим самим виявити особливості їх розвитку на різних рівнях ієрархії;

- уточнено понятійний апарат кредитної кооперації регіону на основі використання дефініційного аналізу, що дозволило дослідити дане багаторівневе та багатоаспектне явище в регіональному та структурному розрізах, а також створило передумови визначення місця та впливу кредитних кооперативів на економіку регіону.

Положення, висновки та пропозиції, розроблені здобувачем на основі проведених досліджень ґрунтуються на аналізі вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, які стосуються процесів розвитку кредитної кооперації на регіональному рівні, а також проведеному аналізу сучасного стану регулювання та напрямів удосконалення територіальної організації кредитної кооперації в Україні. Використання економіко-математичних методів та моделей в процесі вирішення сформульованих задач дозволило отримати науково обґрунтовані результати, які мають цінність як з практичної, так і з теоретичної точки зору. Результати проведеного дослідження та основні рекомендації щодо вдосконалення функціонування кредитної кооперації в регіонах України та аналіз їх впливу на рівень соціально-економічного розвитку регіонів знайшли своє належне відображення в публікаціях в наукових фахових виданнях, обговорювались на міжнародних науково-практичних конференціях.

3. Аналіз відображення результатів дослідження в публікаціях та авторефераті

Основний зміст роботи опубліковано у 16 друкованих наукових працях, серед яких: 9 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті – у зарубіжних виданнях та 5 публікацій за матеріалами конференцій.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає основним вимогам щодо публікацій змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Суть основних положень дисертації належним чином і в повній мірі розкрита в авторефераті. Зміст автореферату дозволяє зробити висновки про якість проведених досліджень, достатній рівень володіння здобувачем інформацією щодо процесів функціонування та розвитку кредитної кооперації як підсистеми регіональної економіки.

4. Відповідність дисертації встановленим вимогам

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, які встановлені до кандидатських дисертацій. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 144 найменуваннями на 17 стор., 5 додатків на 11 стор. Основний зміст роботи викладений на 182 сторінках машинописного тексту. Матеріал дисертації ілюстрований 50 таблицями (з них 1 на 2 повних сторінках) та 4 рисунками (з них 1 на 1 повній сторінці).

5. Значимість результатів дослідження для науки і практики

Серед результатів, що мають цінність з теоретичної точки зору, перш за все слід відзначити запропоноване методичне забезпечення щодо оцінки і прогнозування розвитку кредитних спілок в регіоні, реалізація якого на основі комплексного і системного підходів дозволила провести діагностику ефективності функціонування та розвитку кредитних кооперативів регіонів України, врахування якого в системі стратегічного планування та управління забезпечить необхідний для сталого функціонування регіонів рівень економічного зростання.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретичні положення в дисертації доведені дисертантом до конкретних пропозицій щодо забезпечення фінансово-економічного стану кредитних кооперативів у регіоні.

Загальні науково-методичні положення та прикладні результати дисертації використані: для підвищення ефективності функціонування кредитної спілки «Йван» при розробленні пріоритетних напрямів розвитку установи в Закарпатській області (довідка № 520 від 11.06.2015 р.); у практичній роботі кредитної спілки «Нарцис» при визначенні основних напрямків її діяльності (довідка № 146 від 11.06.2015 р.); в роботі Громадської ради при Закарпатській ОДА при визначенні стратегій розвитку кредитної кооперації в регіоні (довідка № 22/06-15 від 22.06.2015 р.); в роботі Громадської організації «Спілка підприємців Закарпаття» при розробці

ініціатив щодо перспектив розвитку малого і середнього бізнесу у Закарпатській області (довідка № 134 від 19.06.2015 р.); у навчальному процесі Карпатського інституту підприємництва ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» при викладанні лекційних та практичних занять з дисциплін «Фінанси», «Фінансовий ринок», «Цінні папери та фондовий ринок», «Ринки капіталу» (довідка № 78 від 19.06.2015 р.).

6. Можливі шляхи використання результатів дослідження

Результати дослідження можуть знайти своє подальше застосування під час розробки регіональних програм соціально-економічного розвитку, нових методик оцінки диференціації розвитку кредитної кооперації у регіональному розрізі та оцінювання її впливу на показники соціально-економічного розвитку регіону, а також розробки цільових державних та регіональних програм стимулювання залучення додаткових фінансових ресурсів для розвитку малого і середнього бізнесу, зокрема для розвитку фермерських та особистих селянських господарств. Подальші дослідження в даному напрямку потенційно дозволять створити цілісну методику розробки регіональних програм розвитку малого і середнього бізнесу.

7. Зауваження, недоліки та дискусійні питання дисертаційної роботи

В цілому дисертаційна робота та її результати заслуговують високої оцінки, але, разом з тим, слід вказати на окремі зауваження та недоліки:

1. У першому розділі на с.20 автор на основі дефініційного аналізу понять «кооперація», «кредитна спілка» та «регіон» дає авторське визначення поняття «кредитна кооперація регіону», під яким розуміє вид неприбуткової економічної діяльності на регіональному рівні, що здійснюється кредитними кооперативами, внесеними до Державного реєстру фінансових установ України, шляхом залучення пайових внесків та депозитних вкладів з одночасним їх розподіленням між тими членами, що мають потребу у

кредитних ресурсах. При цьому не показано чіткий зв'язок (подібності чи відмінності, переваги чи недоліки) такого трактування з наявними у науковій літературі підходами до визначення даного поняття.

2. У другому розділі для оцінки диференціації розвитку кредитної кооперації в регіонах застосовано метод рейтингування, який є поширеним, але не єдиним, між тим автором це не доводиться, а також не виконується аналіз підходів до побудови рейтингів саме для оцінок розвитку регіональних систем.

3. У третьому розділі при розгляді факторів на загальнодержавному та регіональному рівнях доцільно було їх виокремити відповідно до виділених рівнів. Це дозволило б також відповідним чином структурувати заходи державної та регіональної політики, які розкиваються на с.165-177 роботи. На регіональному рівні автором запропоновано тільки створення вторинних кооперативних фінансових апекс-інститутів, проте не приділено уваги питанням необхідності включення в розробку регіональних обласних програм розвитку територій підтримку кредитних кооперативів як складової фінансової інфраструктури регіону.

4. Авторську позицію вдосконалення державного регулювання кредитної кооперації в регіонах України, в т.ч. і в Закарпатській області (с. 171), слід було б підсилити розрахунком показника частки кредитних спілок, що звітуються Нацкомфінпослуг, у загальній кількості внесених у Державний реєстр фінансових установ. Такий показник вказує на ризики функціонування кредитної кооперації у конкретному регіоні та необхідності вжиття відповідних регулятивних заходів на регіональному рівні.

5. При розгляді теми варто було розкрити зарубіжний досвід регулювання та розвитку кредитної кооперації та доцільність і можливість його застосування у вітчизняних реаліях.

Проте, наведені зауваження суттєво не зменшують загальної наукової цінності дисертаційної роботи Щербан М.Д., яка виконана на належному теоретичному рівні, має елементи наукової новизни та практичну цінність.

Автореферат у повній мірі розкриває сутність дисертації і відображає її основний зміст.

8. Висновок

Дисертація Щербан М.Д. «Розвиток кредитної кооперації в регіоні» є завершеною науковою працею, яка присвячена вирішенню актуальної наукової та практичної задачі обґрунтування і розробки теоретичних, методичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення функціонування кредитної кооперації в регіонах України.

На підставі проведеного вивчення дисертації, зважаючи на актуальність та важливість розглянутих питань, наукової новизни, результатів практичного впровадження, вважаю, що подана до захисту дисертація Щербан Марії Дмитрівни відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567.

Відмічені критичні зауваження, дискусійні положення дисертації, а також конструктивні пропозиції щодо удосконалення існуючих напрацювань не знижують загальної позитивної оцінки роботи.

За складом вирішених задач дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за даною спеціальністю.

Офіційний опонент:

заступник директора з наукової роботи,
завідувач відділу регіональної фінансової політики
ДУ «Інститут регіональних досліджень»
ім. М.І.Долішнього НАН України,
доктор економічних наук, професор

І.З.Сторонянська

23 " 03.02.2016 р.

ІІ національний
Василя Стефанюка